

**KAMUSAL/SİYASAL ALANDA GÖRÜNÜRLÜK: TÜRKİYE'DE KADIN BELEDİYE
BAŞKANLARININ SİYASİ TEMSİLİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA¹**

***THE VISIBILITY IN THE PUBLIC/POLITICAL SPHERE: A QUALITATIVE
RESEARCH ON POLITICAL REPRESENTATION OF WOMEN MAYORS IN TURKEY***

Ruziye TALİ

Doktora Öğrencisi Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Bilimler
Bilim Dalı, ruziyetali@yahoo.com, Ankara/Türkiye

Doktor Öğretim Üyesi. Belma TOKUROĞLU

Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
belma.tokuroglu@gmail.com, Ankara/Türkiye

ÖZET

Modern siyasal kurumların ve temsil biçimlerinin temel dayanağını oluşturan kamusal/özel alan kavramları, aynı zamanda kadınların siyasi temsiline yetersizliği noktasında yapılan pek çok değerlendirmenin de göstergesidir. Cinsiyete göre bölünmüş ve tanımlanmış olan kamusal/özel alan ayrımı üzerine kurulan modern siyaset, kadını özel alanla özdeşleştirirken kadını ve kadının yapıp ettiğini kamusal alandan yani siyaset alanından dışlamaktadır. Bu ayrımın sorgulanmaması siyasetin eril yapısının devamını sağladığı gibi “kadınların ve çıkarlarının” siyasi temsiline de olumsuz etkilemektedir. Bu araştırmanın teorik alt yapısını Hannah Arendt’in, özel alan (hane) ve kamusal alan ayrımı ile kamusal alan/siyasal alan tartışması oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, kadınların özel alandan çıkıp kamusal alanda görünür olmalarının kadınların yerel siyasi temsili için yeterli olmadığını ortaya koymaktır. Bu çerçevede kamusal/siyasal alanın kadınların yerel siyasi temsiline önemi kadın belediye başkanları üzerinden örneklendirilmiştir. Araştırmanın verileri 2014 yerel seçimleri ile seçilmiş yedi kadın belediye başkanı ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların siyasal alanda siyasi eylemleri ile görünür ve tanınır olmalarının rolü önemlidir. Siyasal alanda görünürlük ve tanınırlık hem belediye başkanı adayı gösterilmeyi hem de belediye başkanı seçilmeyi olumlu etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal alanda görünürlük, kadın belediye başkanları, yerel temsil, Hannah Arendt

ABSTRACT

ic/private sphere concepts, which constitute the basis of modern political institutions and forms of representation, are also indicative of many evaluations made on lack of political representation of women. Modern politics, based on the division of public/private sphere divided and defined by sex, distinguishes women and everything that is performed by women, from the public sphere namely the political sphere, while identifying women with the private sphere. Absence of questioning this distinction maintains the masculine nature of politics and also negatively affects the political representation of "women and their interests". The theoretical sub-structure of this research is based on Hannah Arendt's discussion of the public/political sphere with the separation of the private sphere (household) and the public sphere. The purpose of the research is to demonstrate that women coming out of the private sphere and being visible in the public sphere is not enough for local political representation. In this context, the prominence in the local political representation of women in the public/political sphere is exemplified through the women mayors. The data of the study were obtained from in-depth interviews with seven women mayors elected in 2014 local elections. According to the results of the research, the role of women in being visible and recognizable by their political actions in the political sphere is important. The visibility and recognition in the political sphere both positively affect not only being nominated candidate for the mayor but also being elected as the mayor.

Keywords: Visibility in the political sphere, women mayors, local representation, Hannah Arendt

¹ Bu makale, “Yerel siyasetin karar alma süreçlerinde kadın belediye başkanları” isimli henüz yayınlanmamış/savunulmamış doktora tezinin alan araştırmasının verilerinin bir kısmından hareketle hazırlanmıştır.

1.GİRİŞ

Demokratik anlayışların ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel unsurunu kadınların siyasi temsili oluşturmaktadır. Kadınların güce, ulusal/yerel karar alma süreçlerine ve siyasi liderliğe erkeklerle eşit ulaşması sadece adaletin, demokrasinin ve iyi yönetimin değil aynı zamanda sosyal, ekonomik ve sürdürülebilir kalkınma içinde öncelikle gerekmektedir (OECD, 2014: 25). Ancak, dünya genelinde kadınların yerel yönetimlere ve yerel siyasal karar alma süreçlerine katılımı ve temsilinin yetersizliği devam etmektedir (EC, 2017: 32). Bu durumun en önemli nedenleri arasında; toplumsal cinsiyet rejiminin yarattığı ekonomik ve toplumsal eşitsizlik ile toplumsal cinsiyete göre bölünmüş ve tanımlanmış olan kamusal/özel alan ayrımının olduğu kabul edilmektedir. Kamusal/özel alan ayrımı, bilinen tüm toplumlarda temel ve düzenleyici ilkeler oluşturmuş ve oluşturmaya da devam etmektedir. Kamusal özel alanın şu veya bu şekli siyasi yaşamın her dönemini etkilemiştir ve etkilemeye (Phillips, 2012: 44) devam etmektedir.

Toplumsal ve siyasi analizde kamusal/özel alanın birbirinden ayrılmasını Weintraub (1997: 7) dört ana başlık altında toplamaktadır. Bunlar; liberal ekonomist, cumhuriyetçi erdem, sosyallik ve feminist model başlıklarıdır. Liberal ekonomist model, kamusal/özel alan ayrımını devlet yönetimi ve pazar ekonomisi arasında çizmektedir. Kökleri Antik Çağ Yunan “polis” ine ve Roma Kent Cumhuriyetine götürülen cumhuriyetçi erdem (klasik) modelinde, kamusal alan siyasi topluluğun ve yurttaşlığın yani siyasetin alanı, özel alan ise ailenin ve ekonominin alanıdır. Kamusal olmayan alanlar da siyaset-dışı alanlar olarak kabul edilmektedir. Sosyallik modelinde², kamusal, sosyallik içindeki kamusal yaşamın alanına, özel ise mahremiyetin alanına karşılık gelmektedir. Feminist modelde³ ise kamusal alan, evin dışı yani ekonominin ve siyasetin alanı, özel/mahrem alan ise ailenin (hane) alanıdır (Weintaraub, 1997: 7; Özbek, 2004: 46). Makalenin teorik alt yapısını oluşturan Hannah Arendt’in kamusal/özel alan ayrımı, bu modellerden Antik Çağ Yunan Kent Devletlerine dayanan “Cumhuriyetçi Erdem” modeline karşılık gelmektedir. Bu anlayışta kamusal alan yurttaşlığın ve siyasi etkinliklerin, özel alan ise insan yaşamına yönelik zorunlu ihtiyaçların giderildiği ve yeniden üretildiği bir alan olarak kabul edilmektedir.

Modern siyasal kurumların ve temsil biçimlerinin temel dayanağını oluşturan kamusal/özel alan kavramları, aynı zamanda kadınların siyasi temsilinin yetersizliği noktasında yapılan pek çok değerlendirmenin de temel dayanağını oluşturmaktadır (Acar-Savran, 2013: 329). Kamusal/özel alan ayrımı, üzerine kurulan modern siyaset alanı, kadını özel alana hapsederken ve özel alanla bağıntı görünmez kılarken aynı zamanda kadınla ilgili olanı kamusal alandan yani siyaset alanından ve ekonomik yaşamdan dışlamaktadır. Özel alanın, aile ya da cinsel politikanın bir parçası olduğu gerçeği kadınları, özel sorumlulukları çerçevesinde baskılamakta ve kadınların kamusal alanda erkeklerle rekabetini engellemektedir (Bryson, 2003: 155). Bu yüzden “*kamusal/özel yaşam ayrımı, yaşamın bütün alanlarında cinsiyetler arası toplumsal hiyerarşileri ve eşitsizlikleri pekiştirmeye ve sürdürmeye yaramaktadır*” (Cohen,1999: 271). Feminist siyaset bilimciler, en başından beri bu iki alandaki karşılıklı ilişkileri sorgulayarak kadınların aile içindeki cinsiyet ayrımından doğan eşitsizliğin kadınların kamusal alana girmesini engellediğini (Wedel, 2013: 22) tartışmaktadır⁴.

Kadınların ulusal/yerel siyasal karar alma süreçlerinde yetersiz siyasi temsili sadece Türkiye’de değil dünya genelinde de sorun olmaya devam etmektedir. Kadınların yerel siyasette yetersiz temsili tablo 1’de açıkça görülmektedir. Tablo 1’de Avrupa Birliği (AB), Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Türkiye’nin kadın belediye başkanı oranları yer almaktadır. Bu oranlara göre, ülkelerin kadın

² Sosyallik modeli içine, Richard Sennett’in 1992 yılında yayınlanan “Kamusal İnsanın Çöküşü- The Fall of Public Man” adlı eseri de girmektedir. Sennett bu eserinde, 18. Yüzyıla ait burjuva kamusalılık tarzının 19 yüzyıl başından itibaren nasıl düşüşe geçtiğini anlatmaktadır. “Sennett’in tiyatro imgesi üzerine kurulu olan kamusalılık modeli, modern kentsel toplumun kamusal mekanlarındaki sembolik gösteriyi ve medeni/kentli bireyin kendini ifade ve temsil etme tarzını temel almaktadır” (Bkz. Özbek, 2004: 45).

³ Arendt, feminist siyaset bilimciler (Mary O’Brien, Hanna Fenichel Pitkin, Susan M. Okin vd.) tarafından kadın kimliğine mesafeli olmakla, özel/kamusal alan ayrımında özellikle özel alanda kadınların yaptığı yeniden üretici emeğin değerini görememekle, özel alandaki iktidar ilişkilerinden doğan eşitsizliklerle ilgilenmemekle ve bu alanlar arasındaki geçişlilikleri atlamakla eleştirilmektedir (Bkz. Berktaş, 2012; Coşkun, 2013; Okin, 1999; Öztimur, 2003; Pitkin, 1995).

⁴ Feminist tartışmalara bakmak için; Acar-Savran, 2009; Bora, 2011; Bryson, 2003; Benhabib, 2014; Butler, 2012; Cohen, 1999; Donovan, 2013; Mackinnon, 2003; Okin, 1998; Pateman, 1988; Phillips, 1991, 1999; Sarıtaş, 2014.

belediye başkanı temsil oranlarının erkek belediye başkanı temsil oranlarına göre yetersizliği/görünmezliği açıkça ortaya konmaktadır.

Tablo 1: AB, ABD ve Türkiye’de kadın/erkek belediye başkanı temsil oranları

Ülkeler	Belediye başkanı/Lider	
	Kadın (%)	Erkek (%)
AB Ülkeleri* Toplamı	15	85
ABD** (nüfusu 100.000 ve üzeri)	20,4	79,6
ABD (nüfusu 30.000 ve altı)	21	79
Türkiye***(2014 yerel seçimleri)	2,86	97,14

Kaynak: *Congress Of Local And Regional Authorities (2016), Women’s political participation and representation at local and regional levels, CG31(2016)09 final: Council of Europa. **www.cawp.rutgers.edu, 11.02.2018. ***www.mgim.gov.tr, 16.04.2018.

Tablo 1’de görüldüğü gibi ülkelerin kadın belediye başkanı temsil oranları, yerel/bölgesel yönetimlerin karar alma süreçlerinde erkek egemenliğinin devam ettiğini göstermektedir. Buradan belediyelerin güç pozisyonunu temsil eden belediye başkanlığının, güçlü bir şekilde erkeklerin çalışma alanı (CE, 2017: 20) olduğu da görülmektedir..

Türkiye’de 3 Nisan 1930 tarihli Belediyeler Kanunu’nun 23. maddesi ile 18 yaşındaki kadınlara oy kullanma hakkı, 24. maddesi ile de seçilebilme hakkını tanımıştır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiği 1930 yılından günümüze tam 18 yerel seçim yapılmıştır. 1930 yerel seçimlerinden günümüze kadın/erkek belediye başkanı temsil oranları aşağıda tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Türkiye’de 1930 yerel seçimlerinden günümüze kadın/erkek belediye başkanı temsil oranları

Yerel Seçimler	1930 – 1999 (%)		1999 (%)		2004 (%)		2009 (%)		2014 (%)	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Türkiye	0.1- 0.5	99.9- 99.5	0.5	99.5	0,56	99.44	1	99	2.86	97.14

Kaynak: www.mgim.gov.tr, 16.04.2018.

Tablo 2’de görüldüğü gibi 1930 yerel seçimlerinden günümüze kadın belediye başkanı temsil oranı, 2014 yerel seçimlerinde ilk defa %2’nin üzerine çıkarak %2.86 olmuştur. Erkek belediye başkanı temsil oranı ise %97.14 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranların siyasi partilere göre dağılımı ise aşağıda tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3: Siyasi partilerin 2014 yerel seçimleri kadın/erkek belediye başkanı sayıları ve oranları

Siyasi Partiler	(30) Büyükşehir Belediye Başkanlığı		(1366) Belediye Başkanlığı (İlçe/İl/Belde)	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
AK Parti	1	17	7	793
BDP	1*	1*	22*	68*
CHP	1	5	6**	220
DP				14
DSP				6
MHP		3	1***	165
SP				27
Bağımsız		1		5
ÖDP				1
MP				1
HÖP				1
LDP				1
TKP				1
Toplam	3	27	36	1303
Oranı (%)	10	90	2,7	97,3

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK)’nın 2014 yerel seçim sonuç listelerine göre hazırlanmıştır.

*15 Temmuz 2016 tarihinden sonra OHAL kapsamındaki tutuklama ve görevden alınmalar nedeniyle bu sayılarda düşüş olmuştur.

**CHP’nin kadın başkanlarından 1 kadın başkan, 09.12.2016 tarihinde istifa ederek AK Partiye geçmiştir.

***MHP’nin tek kadın başkanı 31.01.2015 tarihinde partisinden istifa ederek AK Partiye geçmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi 2014 yerel seçimleri ile ilk defa üç kadın büyükşehir (Aydın, Diyarbakır, Gaziantep) belediye başkanlığına seçilmiştir. Kadınların ilk defa yerel siyasetin karar alma süreçlerinde büyükşehir belediye başkanı olarak temsil edilmeleri bu seçimlerin en önemli sonuçlarından biridir. Diğer taraftan siyasi partilerin kadın/erkek belediye başkanı sayıları, siyasi partilerin erkek egemen yapısını güçlü bir şekilde koruduğunu göstermektedir.

Bu makale, tam da bu erkek egemen siyasal alanda 2014 yerel seçimleri ile belediye başkanı seçilmeyi başarmış kadınların bunu nasıl başardıklarını, onların deneyimleri ile ortaya koymaya çalışmaktadır. Makale üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde, Hannah Arendt'e göre kamusal/özel alan ayrımı ve kamusal/siyasal alan tartışması ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi ve açıklaması yapılmaktadır. Son bölümde ise 2014 yerel seçimleri ile seçilen kadın belediye başkanlarının seçilmeden önce siyasal alanda siyasi eylemleri ile görünür olmalarına dayalı verilerin bulguları/sonuçları değerlendirilmektedir. Makale, kadınların yerel siyasi temsili konusunda kadın belediye başkanlarının deneyimlerine dayalı sınırlı literatüre⁵ zengin katkı sunmayı hedefleyen sonuç bölümü ile tamamlanmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Hannah Arendt'e göre "Özel Alan ve Kamusal Alan"⁶

Hannah Arendt, 1958 yılında basılan "İnsanlık Durumu- The Human Condition" isimli eserinde, özel alan kamusal alan kavramsallaştırmasını Antik Yunan Kent Devleti'nde var olan anlayışa uygun olarak ortaya koymaktadır. Arendt, Antik siyasi düşüncenin, kamu alanı ile özel alan, polis sahası ile hane/aile sahaları ve son olarak ortak bir dünya ve yaşamın sürdürülmesi ile ilgili etkinlikler arasında kendiliğinden bölündüğünü ancak bizim bunu anlamakta güçlük çektiğimizi belirtmektedir. Arendt bu anlama güçlüğü gidermek için antik dünyada yalnızca tek bir ayrım olduğunu söylemektedir, bu da hanenin gizli özel alanı ile polisin açık kamusal alanı arasındaki ayrımdır (Arendt, 2009: 65-67; Phillips, 2012:45). Özel alanda bulunan kadınlar, köleler ve yabancılar kamusal/siyasal alandan sürülmüşler ve hiçbir koşulda insan olma olanakları kalmamıştır. Hanenin ve ekonominin zorunluluklarından arınmış olan yurttaş ise özgürlüğün alanı kamusal/siyasal alanda, biriciklik, üstünlük ve gerçeklik duygularını edinmektedir (Zabçı, 2014: 4). Kamusal/siyasal alan, siyasetin alanıdır, siyasetin yapıldığı alandır.

Arendt'e göre hane (oikia), tanımı gereği siyasi olamayandır yani ekonomik bireyin hayatı ve türün devamlılığı ile ilgili olandır. Hanede bireylerin yaşamını sürdürmesi ve türün devamlılığının sağlanması ancak başkalarının ortaklığı/eşliği ile mümkün olmaktadır. Bu bağlamda bireysel yaşamın ihtiyaçlarının temini görevi erkeğe, türün devamını sağlama görevi ise kadına düşmektedir. Bu iki doğal temel işlevi, erkeğin yiyecek temin etme emeği ile kadının doğurucu emeği yerine getirmektedir. Hanede yerine getirilmesi gereken bu ve bütün etkinlikler zorunluluktan dolayıdır (Arendt, 2009: 66-68). Bu yüzden hanenin özel alanı, sadece zorunlu ihtiyaçları gidermek için yapılan emek ve iş gibi siyasi olmayan etkinliklerin alanı olarak kabul edilmektedir. Hane aynı zamanda gizlilik (mahrem olan) içinde geçirilen bir alanı da temsil etmektedir. Antik Yunan'da gizlilik içinde geçirilen bir yaşam ahmakça (idiotik) bir yaşam olarak görülmekte ve sadece özel yaşamı olan biri tam anlamıyla insan olarak görülmemekte ve bu insanlar tıpkı köleler ve ötekiler gibi kamu alanına girememektedir (Arendt, 2009: 77-78). Arendt, edinilmiş kimlik ve nitelikleri siyasal alanın dışında bırakmaktadır. Kadın ve kadın ile ilgili konular bunları görmezden gelen erkek zihniyetinden kaynaklanmaz. Esas neden insanların (kadınların) dünyadan/dünya eylemlerinden uzaklaştırılmasıdır.

⁵Aslan, 2009; Bozkurt & Bozkurt, 2014; Koyuncu Lorasdağı & Sumbas, 2015, 2016; Negiz, 2008; Negiz & Üçer, 2012; Sumbas, 2012; Üste, 2017.

⁶Kamusal alan kavramını siyasal kuramın ve demokrasi tartışmalarının merkezine taşıyan çalışmalardan bir diğeri de; Jürgen Habermas'ın 1962 yılında Almanca baskısı, 1989 yılında İngilizce'ye, 1997 yılında Türkçe'ye çevirisi yapılan "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü: Burjuva Toplumunun Bir Kategorisi Üzerine" adlı eseridir. Habermas eserinde, burjuva kamusal alanın tarihsel oluşumunu ve yapısal dönüşümünü anlatmaktadır. Daha sonra, Oskar Negt ve Alexander Kluge, 1972 yılında yayınlanan "Kamusal Alan ve Tecrübe: Burjuva ve Proleter Kamusal Alanının Analizine Doğru" adlı eserlerinde, burjuva kamusal alanından ayrı, potansiyel bir "tecrübe" alanı olarak proleter (ya da karşıt) kamusal alanı ve bu iki alanın diyalektik ilişkisini araştırmaktadır (Bkz., Özbek, 2004: 21).

Buna karşılık Polis alanı özgürlük alanıydı ve Polis'in özgürlüğünün koşulu, hanedeki yaşam zorunluluklarına hakim olmaktan geçmekteydi. Yunan düşünürleri, özgürlüğün özellikle siyasi alanda yer aldığı, zorunluluğun da aslen haneye özgü siyaset öncesi bir görüngü olduğunu kabul etmektedir. Bu yüzden hane alanında özgürlük yoktur ve hane eşitsizliğin merkezinde konumlanmaktadır. Yaşamın zorunlulukları yüzünden bedenlerini işe koşan kölelerle, türün devamlılığını bedenleri ile temin eden kadınlar tam da bu eşitsizliğin alanında gizli/saklı tutulmaktadır. Kadınların gizli/saklı tutulmalarının nedeni, birilerinin malı olmalarından değil yaşamlarının bedeni işlevlere adanmış emekçi olmalarından ileri gelmektedir. Kadınlar, hangi statüye mensup olurlarsa olsunlar ev içi yaşamın gündelik ihtiyaçları karşısında kölelerle aynı konumu paylaşmaktadır. Hane reisinin karısı bile olsa hiçbir kadın, kendi eşitleri "başka özgür kadınlar" arasında yaşamamaktadır. Dolayısıyla bu durum bize hane içinde statünün doğumdan çok "meslek" ya da "işleve" bağlı olduğunu ortaya koymaktadır (Arendt, 2009: 122). Hane reisi ise, hanenin ve ekonominin bu zorunluluklarından arınmış bir özgürlükle haneden ayrılıp herkesin eşit olduğu siyaset alanına girebilmektedir. Hane/polis⁷ ya da özel alan/kamusal alan ikiliğinin, toplumu tam ortadan ikiye böldüğü görülmektedir: Bireyin hayatı ve türün devamlılığını bedenleriyle temin eden kadınlar, köleler ve çocuklar bir tarafta/özel alanda; siyasetin temsilcileri özgür yurttaşlar olarak erkekler diğer tarafta/kamusal alanda (Acar- Savran, 2013: 106-107) yer almaktadır.

Kamusal alana karşılık gelen *koine ise*, bir siyasi yaşam alanı olarak Polis'in içinde kabul edilmektedir. Arendt, kamu (müşterek olan) kavramını, birbiriyle yakından ilişkili ama tamamen benzer olmayan iki farklı anlamda kullanmaktadır. Bunlardan ilki, kamu alanının "*açıklığı/aleniliği*" dir. Kamu alanında ortaya çıkan her şeyin herkes tarafından açık ve aleni olarak görülebileceği ve duyulabileceği anlamına gelmektedir. Arendt'e göre gerçekliği oluşturan görünüştür. Yani, "*tarafımızdan olduğu kadar başkalarınınca da görülen ve duyulan bir şey*" (Arendt, 2009: 92) ancak gerçekliği oluşturabilir. İkincisi ise kamu kavramının bize ait olandan ayrı "*hepimiz için ortak olan bir dünya*" olmasıdır. Bu dünya, insanların üzerinde hareket ettikleri yeryüzü ya da doğayla benzer değildir. Bu dünya, daha çok insanların eseri olan ve birlikte yaşamaya çalışanlar arasında olup bitenlerle ilintilidir. Arendt'e göre, bu dünyada bir arada yaşamak şu anlama gelmektedir: "*Şeylerden oluşma bir dünya, çevresinde oturmakta olanlar tarafından ortak sahiplenilmekte olan bir masa gibidir, ara-da olan her şey gibi bu dünya da insanları hem birbirine bağlar hem de ayırır*" (Arendt, 2009: 95-96). Bu nedenle Arendt, kamu alanını bir araya gelmemizi sağlayan ortak bir dünya olarak tanımlanmaktadır.

Arendt, kamusal alanı, doğal ya da verili bir alan olarak değil, çoğul insan eylemleri altında "*eylem*" ve "*konuşma*" yoluyla oluşturulan insan yapımı kurgusal bir alan olarak değerlendirmektedir (Yılmaz, 2007: 41). Bu değerlendirmeye, kamusal alanın kurucu öğelerini eylem ve konuşma olarak belirlemekte ve bu nedenle kamusal alanı belli bir çerçeveye (tanımlanmayla) sınırlandırmamaktadır. Bireylerin eylem ve konuşmalarının olduğu her yerde oluşturulabilecek potansiyel bir kamusal alan olacağına işaret etmektedir. Ancak bu durum, kamusal alanın eylem ve konuşmaya bağlı olarak eylem ve konuşmanın görüldüğü her yerde olacağı/oluşacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin, insanların bir sunuş dinlemek için bir araya gelmeleri ya da bir şeyi protesto etmek için bir araya geldikleri yerler böyle kamusal yerler olarak değerlendirilebilir ama insanların bir amaç için bir araya gelmedikleri bir kent meydanının, Arendt'in kabul ettiği anlamda bir kamusal alan olması mümkün değildir (Sarıbay, 2000: 5). Bu yüzden Arendt, eylem ve ona bağlı konuşmayı en temel siyasi etkinlikler olarak görmekte ve kamusal alanın, siyasi alana eşitlenmesi için en temel siyasi etkinliklerin de yine "konuşma ve eylem" olduğunu belirtmektedir.

2.2.Kamusal Alanın Siyasi Alana Eşitlenmesi: Eylem ve Konuşma

Arendt (2009: 35) insani etkinliklerin tümünü yani emek, iş ve eylemi "*vita activa*" terimi ile ifade etmektedir. Kavramın kökleri Aristoteles'in "*bios politikos*" una dayanmaktadır ve "kamusal-siyasal sorunlara adanmış bir yaşam" anlamına gelmektedir. Vita activa'nın temel vurgusu ve en yüce etkinliği eylem "*praksis*" dir. Eylem, insanların birbirleri ile etkileşiminin tek yoludur ve bu nedenle

⁷Buradan itibaren "hane" yerine "özel alan", "polis" yerine "kamu alan" kavramları kullanılacaktır.

siyasetin olmazsa olmaz koşulu kabul edilmektedir. Arendt, kamusal alan kavramına Aristo'nun bios politikos'undan yola çıkarak varmaktadır ve kamusal/siyasal alanı (bu ikisini ayırmaz) kuran etkinliklerin sadece ve sadece "eylem" ve "konuşma" (Zabçı, 2014: 5) olduğunu vurgulamaktadır. Arendt'e göre "eylem, siyasi yapılar kuran onları muhafaza eden ve muhafaza etmiş olmakla da insanlık tarihinin koşulunu yaratan etkinlik olarak değerlendirilmektedir" (Arendt, 2009: 37). Bu nedenle eylem, Arendt tarafından mükemmel siyasi bir etkinlik olarak kabul edilmekte ve siyasi düşüncenin merkezi olarak görülmektedir. Konuşma "lexis" ise bir ikna etme yöntemidir. Konuşma insanı hem siyasi bir varlık yapmakta hem de mevzu-bahis olduğu her yerde tanımı gereği siyasi kabul edilmektedir (Arendt, 2009: 30). "Siyasal olmak ya da siyasi eylem, her şeyin güç ve şiddetle değil sözcükler ve ikna yolu ile kararlaştırıldığı anlamına gelmektedir" (Zabçı, 2014: 5). Böylece "kamusal alanın eylem ve konuşma yoluyla oluşturulması bu alana siyasi bir alan hüviyeti kazandırmaktadır" (Yılmaz, 2007: 41- 42) ve kamusal⁸/ siyasi alana eşitlenmektedir.

Arendt'in siyasi alana eşitlediği kamusal alan aynı zamanda, kamusal dini alanı da kapsamakta ve ona içinde bir yer ayırmaktadır. Arendt, inanan insanların hem bir kilisenin üyesi olabileceğini, hem de o kent mensubu olmakla daha geniş bir birliğin de yurttaşı ya da katılımcısı olabileceğini söylemektedir (Arendt, 1996: 100). Böylece insanlar kamusal ya da siyasi alan oluşturmakla aynı zamanda "eşitliklerinin" ve "farklılıklarının" da farkına varmaktadırlar. Eşitlik ve farklılık, insani çoğulluğun iki temel niteliğini oluşturmaktadır. İnsanlar eşit olmasalardı ne birbirlerini ne kendilerinden öncekileri anlayabilirlerdi ne de geleceği planlayabilirlerdi. Yine insanlar birbirlerinden kim oldukları anlamında farklı olmasalardı, kendilerini anlaşılır kılmak için ne konuşmalarına ne de eylemlerine bulunmalarına gerek kalırdı. Bu durumda Arendt, insanların aynı olan ihtiyaç ve isteklerini birbirlerine iletmede sadece işaretlerin ve seslerin yeterli olacağını, konuşma ve eylem ise gerek kalmayacağını belirtmektedir. İnsanlar konuşma ve eylemle, hem diğer varlıklardan hem de kendi türü içerisinde yer alan diğer insanlardan ayrılmaktadır. İnsanlar bu özellikleri ile birbirlerinin karşısına salt fiziksel nesnelere olarak değil insan sıfatıyla çıkmaktadır. Bu nedenle Arendt'in siyasi alanı, her şeyden önce farklılığın ortaya çıkmasını sağlayan bir yer olarak kabul edilmektedir.

Kamusal ve siyasi özneler olarak birlikte yaşadığımız ve paylaştığımız ortak dünya, sadece ve sadece etkileşimlerimizde sergilediğimiz farklılıkların sonucu var olmaktadır (Berktaş, 2004: 552). Bu alanda bu etkileşimlerin zor ya da şiddet yoluyla değil söze dayalı ikna yoluyla halledilmesi önemlidir. Bu alan bütün hiyerarşik ilişkilerin dışlandığı bir özgürlük alanı haline gelmiştir. Zaten siyaset, özgür eylemde bulunabilen insanların işidir. Çünkü insan siyasi eylem ya da bu eylemi gerçekleştireceği siyasi alana sırf refah düzeyini yükseltmek için katılmamaktadır. İnsanlar siyasi eylem aynı zamanda özgürlük, eşitlik, adalet, dayanışma, cesaret ve fazilet gibi siyasi hayata için ilkeleri gerçekleştirmek (Yılmaz, 2007: 44-45) için de katılmaktadır.

Özgürlük, Arendt'in felsefesinin temel kavramıdır ve ancak kendisini siyasi bir görünürlikle, siyasi alanda eylem ve konuşma aracılığıyla dışsallaştıran insansal nitelikler; hatta insanı türsel bir varlık olmaktan çıkaran, onu ayırt edici anlamda insanlaştıran niteliklerdir özgürlük. Arendt'e göre siyasetin varlık nedeni özgürlüktür, deneyim (tecrübe) alanı da eylemdir (Arendt, 1996: 199). Özgürlük tam ifadesini eylemde göstermektedir. Eylemin gerçekleşebilmesi için ise bireyler arası ilişkilerin özgür ilişkiler olması gerekmektedir. Özgür olmakla eylemde bulunmak tek ve aynı şeydir. Bu nedenle Arendt, özgürlüğü siyasetten uzaklaştırmamakta ve bizzat özgürlüğü siyaset olarak tanımlamaktadır (Berktaş, 2004: 553). Aklımızdan özgürlük geçtiğinde ya da özgürlük meselesinden söz ettiğimizde aklımıza daima bir siyaset sorusu ya da insana eylemde bulunmak gibi bir yeteneğin verilmiş olması gelmektedir. Diğer taraftan özgürlük, sadece iktidar ya da eşitlik gibi siyaset alanına özgü meselelerden biri değil aynı zamanda, insanların siyasi bir örgütlenme içerisinde bir arada yaşamalarının sebebi olarak da görülmektedir (Arendt, 1996: 198-199). Bu yüzden her özgür insanın kendini sözle ve eylemle dahil edebileceği siyasi olarak örgütlenmiş bir alana ihtiyacı olmaktadır. Özgürlüğün kendini görünür hale getirmesi için siyaseten örgütlenmiş bir kamu alanı gerekmektedir.

⁸ Çalışmanın bundan sonrası için "kamusal alan" yerine "siyasi alan" kullanılacaktır.

Ancak Arendt, insanların bir arada yaşadıkları ama siyasi bir oluşum olmayan örneğin, hanenin özel alanındaki eylemlere ve davranışlara hakim olan etkenleri özgürlük olarak görmemekte, bunun ancak yaşamın zorunlulukları ve kaygıları ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Buradan, özgürlüğün siyasetle çakıştığını ve bu nedenle özgürlük olmadan siyasetin var olamayacağını çıkartabiliriz.

Arendt, diğer taraftan da siyasetin ve siyasal alana çıkmanın “*cüret etmeyi*” gerektirdiğini vurgulamaktadır. Arendt, özgürlük-siyaset ilişkisine bir de siyaset-cesaret bağlantısını eklemektedir. Arendt, cesaretin⁹ siyasi erdemlerden biri olduğunu ve *siyasi eylem* için hala vazgeçilmez olduğunu belirtmektedir. Aslında cesareti bizden talep eden siyasi alandır. Cesaret, bireysel hayatıyet/canlılık duygumuza karşılık gelmez; bu dünya bizden önce var olduğu gibi bizden sonra da var olmaya devam edeceği için bireysel yaşamlarla ve onların çıkarları ile ilgilenmemektedir. Siyasal alan, evin ve ailenin himayesinde bulunan özel alanla en sert karşıtlık içinde bulunmaktadır. Hanemizin güvenli alanından çıkıp siyasal alana girmek bile, aslında bizi dışarıda bekleyebilecek tehlikelerden değil tamamen bu alanın yaşam ilgisinin geçerliliğini yitirdiği bir alan olması yüzünden cesaret istemektedir. Bu nedenle Arendt, “*Siyasette yaşam değil dünya söz konusu olduğundan, siyasi yaşamda cesaret vazgeçilmez*” (Arendt, 1996: 211-212) demektedir.

3.BULGU VE TARTIŞMALAR

Bu araştırma 2014 yerel seçimleri ile yerel siyasetin karar alma süreçlerinde kadın belediye başkanı olarak temsil edilen kadınların deneyimlerini, yaşantılarını ve algılarını anlamayı ve yorumlamayı hedeflediği için felsefi ve kuramsal bakış açısını yorumlamacı yaklaşım (nitel araştırma yöntemi) oluşturmaktadır. Aynı zamanda feminist araştırmanın kadınların öznel deneyimlerinin erkeklerinkinden farklı olduğu vurgusu (Neuman, 2012: 152) bu araştırmanın da temel vurgusudur. Özellikle yerel siyasette temsil edilmeyi başarmış kadın belediye başkanlarının deneyimlerini anlama ve yorumlama bu makalenin bir taraftan da feminist araştırma kapsamında değerlendirmesine imkan vermektedir.

Araştırmanın verileri 2014 yerel seçimleri ile seçilmiş yedi kadın belediye başkanı ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşmeler, kadın belediye başkanlarının görev yaptıkları merkez ilçe/ilçe belediyelerine gidilerek başkanların kendi makam odalarında yüz yüze yapılmıştır. Araştırma soruları yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmıştır. Her bir başkanla görüşme yaklaşık bir saat sürmüştür ve görüşmeler, başkanların izni ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmede araştırmacı başkanların verdikleri cevaplardan sonra “*doğru mu*” anladım ya da “*bunu mu demek istediniz*” gibi sorularla, başkanların verdikleri cevapların doğruluğunu kendilerine onaylatmıştır. Bu şekilde araştırmanın geçerliliğine ve güvenilirliğine katkı sağlanmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler araştırmacı tarafından yazıya aktarılmıştır. Verilerin analizinde tematik analiz kullanılmıştır. Verilerin içinde tema ve örüntüleri keşfetmek için kodlama yapılmış, kodlanmış tüm veriler tekrar tekrar okunarak öncelikle o kodun özünde ne olduğu bulunarak (Glesne, 2014: 259) kavramsal kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra kodlamalar arası bağlantılar kurularak temalara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan kadın başkanların kimliklerinin deşifre edilmemesi için gerçek isimleri araştırmada kullanılmamıştır, onlara kodlar verilmiştir. Kadın başkan kelimelerinin baş harfleri alınarak (KB) kodu oluşturulmuştur. Sonra her bir başkan 1,2,3... diye numaralandırılmıştır. Kod (KB) ve numaralar (1,2,3...) bir araya getirilerek KB1, KB2, KB3... şeklinde kodlama tamamlanmıştır.

3.1. Nitel Araştırma Analizi: Temalar

Kadınların yerel siyasi süreçlere katılımı ve temsili konusu esas olarak arka planda kalmaktadır. Bu doğrultuda 2014 yerel seçimleri ile belediye başkanı seçilmeyi başarmış kadınların deneyimleri, hayatları ve algıları kadınların daha fazla yerel temsili için analitik bir çerçeve sunmaktadır. Kadın başkanlarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler temelinde, kadınların yerel siyasi temsili için kadınların sadece kamusal alanda olmalarının yeterli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Veriler, kadınların

⁹Ancak Arendt, “cesaret ağır bir laftır; ben cesaret derken, ölümcül bir tehlike karşısında yaşamın güle oynaya riske atıldığı bir cüretkarlığı kastetmiyorum” diye özellikle belirtmektedir (Arendt, 1996: 211).

siyasal alanda siyasi faaliyetlerle görünür ve tanınır olmalarının yerel siyasi temsil için gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kadınların siyasal alanda siyasi eylemleriyle görünür olmaları gerektiğinin teorik çerçevesi Hannah Arendt'in kamusal/özel alan ayrımı ve kamusal/ siyasal alan tartışmaları oluşturmaktadır.

Araştırma verilerinin analizi ile kadınların yerel siyasi temsili için üç önemli ana temaya ulaşılmıştır. Bunlar; *siyasal alanda görünürlük temelli toplumsallaşma, kadının kamusal görünürlüğünün siyasal bağlantılarının kurulma yolları ve siyasetin kadınlar açısından yapılabilirliğini görebilme tecrübesidir*. Bu temaların kadınların yerel siyasi temsili tartışmalarını zenginleştirilmesi beklenmektedir.

3.1.1. Tema 1: Siyasal alanda görünürlük temelli toplumsallaşma

Hannah Arendt'e (2009) göre siyasal alan, çoğul insan eylemleri altında "eylem" ve "konuşma" yoluyla oluşturulan insan yapımı kurgusal bir alandır. Eylem; söz söyleme, konuşma, düşünce belirtme gibi kıstaslar gerektirir ki, bunların tümü de insanın çoğul halde yaşadığı bir duruma tekabül etmektedir. Bütün siyasi hayatın koşulunu bu çoğulluk durumu oluşturmaktadır ve çoğulluk, insani eylemin koşuludur (Arendt, 2009: 36-37). Konuşmanın/sözün yani eylemin oluşabilmesi için birden fazla kişinin ve bu kişiler arasında kurulmuş iletişimin var olması gerekmektedir (Öztimur, 2003: 39). Araştırmaya katılan kadın başkanlarla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler de, kadınların seçilmeden önce siyasi eylemleriyle siyasal alanda görünür temelli toplumsallaştıklarını ortaya çıkartmaktadır. Siyasal alanda görünür temelli toplumsallaşma iki şekilde olmaktadır: *Kadınların kamusal alanın siyasal alanına çıkararak yani siyasi partilere, parti teşkilatlarına, meclislere, baskı gruplarına vb. katılmaları ile siyasal alanın temel kurucu öğeleri olan eylem ve konuşma ile kadınların siyasi kimlik kazanmaları ve kendi özgün siyasal imajlarını oluşturmalarıdır*. Buna göre kadın başkanların seçilmeden önce siyasal alana (siyasi parti/teşkilatları, meclis üyeliği, meclis toplantıları vb.) çıkıp siyasi eylem ve konuşmalarla siyasal görünürlük ve tanınırlık temelli toplumsallaşmalarının, kadınların yerel siyasi temsilini etkileyen çok önemli etkisinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin başkanların seçilmeden önce siyasal alanda siyasi eylemleriyle görünür ve tanınır olduklarını aşağıda ki alıntılar ortaya koymaktadır.

"Uzun yıllar yani nerdeyse 30 yıldır HEP döneminden bu yana siyasette çeşitli kademelerde yer aldım. Belediye başkanı olmadan önce İl Disiplin Kurulu'nda, BDP İl Disiplin Kurulu'ndaydım. Daha öncesi HEP Döneminde 90'da kurulan bir partimiz Kadın Kollarında. Kadınlar ilk önce komisyonlardan geldiler. Tabi ki ilk önce tüm siyasi partilerde kol yoktu. Türkiye'nin siyasi parti yasası tüzüğünde kol yoktu komisyon vardı. Kadın komisyonunda yer aldım" (KB2, HDP).

"2009 yılında AK Parti tarafından belediye başkanlığı için aday gösterildim. 2009'da seçimi kaybettik daha sonrasında yaklaşık 1,5 yıl AK Parti il yönetiminde görev yaptım... AK Parti il teşkilatına girme sebebimin tek nedeni de teşkilatları öğrenmekti çünkü hiç teşkilat tecrübem yoktu" (KB3, AK Parti).

"Aynı zamanda AK Partinin kurucu ilçe başkanıyım. İki dönemdir seçilerek ilçe başkanlığı yaptım. Ondan sonra 5 yıl İl Genel Meclis üyeliği yaptım" (KB4, AK Parti).

"...Halkçı parti var onun ilçe başkanı, tabi komşularımızla falan ilişkilerimiz çok girift falan bir de solculuk kökünde var. Direk hemen dedi, "seni kaydedelim", "tamam", hemen partiye kaydoldum. "Hemen ilçe yönetimine gir" dediler, ilçe yönetimine girdim... Yerel seçimler başlayacak, il genel meclis üyesi seçilecek ilçeden, 2 kişi İl Özel İdareye, "aday ol dediler". "olayım" dedim. Yani yaparım öğrenirim yaparım ondan sonra aday oldum... O dönemde CHP meclis dışında kaldı ben %70 oyla seçildim. Ondan sonra il genel meclis üyeliğine başladım, 3 dönem yaptım 15 sene (5+5+5)... Ondan sonra il daimi encümenliği yaptım, Bütçe Plan Komisyon başkanlığı yaptım...2 dönem, 3 dönem falanda partinin İl Başkanlığında çalıştım... Ondan sonra 2 defa milletvekilliği aday adayı idim. Tabi CHP'den" (KB5, CHP).

"... Ondan sonrasında 2009 ile 2014 yılları arasında belediye meclis üyesi olarak görev aldım, çeşitli komisyonlarda çalıştım en başta en önemlisi ki denetim komisyonudur, 5 yıl yaptım onu denetim

komisyonu bana çok şey öğretti. Kent Konseyi'nin kurulumunda rol aldım, hukuk komisyon başkanlığı yaptım diğer bütün komisyonlarda çalıştım aynı zamanda Tüketici Hakem Heyeti üyesiydim kaymakamlıkta” (KB6, CHP).

“Ben şimdi yerel siyasete her zamanda mesleğimin içinde dışında gidip partiye çeşitli kademelerde özellikle il kadın kolları yönetiminde olmak, kadın politikaları ile ilgilenmek sonra ilçe yönetimlerinin kurullarında olmak bunu da sadece sosyal sorumluluk olarak yapıyordum” (KB7, CHP).

Verilerden görüldüğü gibi, 2014 yerel seçimleri ile seçilen kadın başkanların seçilmeden önce siyasal alanda siyasi eylemleriyle görünür ve tanınır oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre kadınların eğitim ve meslek temelli kamusal alanda görünür ve tanınır olmalarının siyasal alanda bir karşılığının olmadığı ve yerel siyasi temsillerine dair bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bunun için kadınların siyasal alana çıkıp siyasi eylemleriyle görünür ve tanınır temelli toplumsallaşmaları gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırma siyasal alanda görünür ve tanınır olmak ile yerel siyasi temsil arasında bir bağ olduğunu ortaya çıkartmaktadır.

3.1.2. Tema 2: Kadının Kamusal Görünürlüğünün Siyasal Bağlantılarının Kurulma Yolları

Araştırma verileri, kadın başkanlardan 3'ünün (KB1, KB2, KB3) 2009 yerel seçimlerinde *“belediye başkanı adayı”* olduklarını ve sonrasında 2 başkanın (KB1, KB3) partileri tarafından *“belediye başkanı adayı”* gösterilmelerine rağmen seçimleri kazanamadıklarını ortaya çıkartmıştır. Kadınların siyasal alana çıkıp yerel seçim sürecini aday aday/aday olarak deneyimlemeleri, 2014 yerel seçimlerinde üç kadına da belediye başkanlığı getirmiştir. Araştırma, kadınların yerel seçim süreçlerini tecrübe etmelerinin kadınların kamusal görünürlüğünün siyasal bağlantılarının kurulma yollarını sağladığını ortaya koymaktadır. Siyaset ve siyasal alan cesaret gerektirmektedir. Siyasal alanda cesaret, siyasi erdemlerden biridir ve siyasi eylem için hala vazgeçilmezdir (Arendt, 1996: 211). Buna göre araştırma verileri, kadın başkanların seçilme kaygısı olmadan yerel seçimlerde belediye başkanı adayı olmaya cüret etmeleri ile kamusal görünürlüklerinin siyasal bağlantılarını kurduklarını ortaya çıkartmaktadır. Kamusal görünürlüğün siyasal bağlantıları üç şekilde kurulmaktadır: *siyasal alanda özgüvenin artması, halkın gözünde görünürlük ve tanınırlık, siyasi parti/ teşkilatlarında görünürlük ve kabul edilebilirliktir.* Örneğin başkanlardan biri, partisi tarafından belediye başkanı adayı gösterilmesine rağmen yerel halk ve parti teşkilatı tarafından ciddi bir dirençle karşılaştığını ve seçimleri kazanamadığını aşağıda ki alıntısında dile getirmektedir. Diğer taraftan bu süreçleri tecrübe etmesinin kendisine başta *saha, teşkilat ve seçim tecrübesi* getirdiğini de sözlerine eklemektedir.

“Ben siyaseten öğrenme sürecine girdim. AK Parti il teşkilatına girme sebepimin tek nedeni de teşkilatları öğrenmekti çünkü hiç teşkilat tecrübem yoktu. Her ne kadar siyaset sosyoloğu olsam da saha tecrübem yoktu seçim tecrübem yoktu. Bu açığı kapatmak istedim ve teşkilat yöneticiliği bana çok büyük bir tecrübe oldu, çok çok şey öğretti bana ve teşkilatların adamı olmayı da getirdi tabi ki artık onların kızı oldum yani dışardan tabi Tayyip Erdoğan'ın havadan attığı kadın olunca size kötü bakılıyor, kıskanılıyorsunuz, hakkınızda şehir efsaneleri üretiliyor ama onların içinden onlarla omuz omuza mücadele eden yol yürüyen arkadaşları olduğunuzda da sahipleniyorlar haklı da bir tavır aslında bu tarafa geçtiğinizde, o dönem bu kadar anlayamıyorsunuz niye bu tepki diyorsunuz içlerine girince evet tepki alıyormuşuz oluyormuş. Bu büyük tecrübeydi. 2009 sonrası hem başbakanlıktaki bürokrasi görevimde hem de siyasette çok büyük şeyler öğrendim” (KB3, AK Parti).

Başkanlardan diğeri, 2009 yerel seçimlerinde belediye başkanlığı için aday adayı olduğunu ama ön seçimlerde ikinci sırada kaldığını ve bir daha belediye başkanı adayı olmayacağını söylediğini aşağıda dile getirmektedir. 2014 yerel seçimlerinde aday olmayı istememesine rağmen özellikle halkın ve parti tabanının (tanınması/bilinmesi) ısrarla istemesiyle tekrar belediye başkanı adayı olduğunu aşağıda ki alıntısında vurgulamaktadır.

“2009'da evet yine kitlenin istemesi ile tabanın istemesi ile evet, aday adayı olmuşum o zaman daha coşku ve heyecan vardı. 2009'da da aday adayı ön seçimle aday adayı olmuşum, 2. sırada kalmıştım. Ama bir daha aday olmayacağım yani ama halkın teşviki, tabanın teşviki ile ısrarla aday olmamı

istediler. O zamanda olmuştum 2009'da. Ön seçimlerde 2. sırada kalmıştım. Benden önceki ... başkan seçilmişti” (KB2, HDP).

Başkanlardan bir diğeri ise, 2009 yerel seçimleri belediye başkanlığı aday adaylığı için çok kararlı yola çıktığını ve çalışmalarına başladığını aşağıda anlatmaktadır. Eğer siyasi partilerden kendisine adaylık teklifi gelmezse seçimlere bağımsız aday olarak girmeyi göze aldığını/cüret ettiğini aşağıda ki alıntısında dile getirmektedir.

“Dedim ki, “ben aday adayı olacağım” ve burada başladım şeylere, çalışmalara başladım. Yani ben şunu dedim, “kimseden teklif gelmezse, ben şey yapacağım bağımsız olarak gireceğim ve deneyeceğim”. Ama o süreçte, Saadet Partisi, sağ olsun il başkanımız Allah razı olsun, o duymuş, haber gönderdi. Dedi ki, “olmak istiyor musun?”, dedim, “tamam, olurum ben”. Saadet Partisi’nden beni aday ettiler, 2009 seçimlerinde. Biz aday olduk. Seçimlere girdik işte. Biz ama çok böyle bir hayalle söyle!” (KB1, AK Parti).

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı gibi, kadınların yerel seçim süreçlerinde aday adayı/aday olmaları kadınların kamusal görünürlüklerini siyasal alana taşıyarak siyasal bağlantılarını kurmaktadır. Bu bağlantıların en önemli sonucu kadınların özgüvenlerinin yükselmesinde görülmektedir. Kadınların yerel siyasal alana çıkarak seçim süreçlerine dahil olmaları öncelikle halkın üzerinde sonra siyasi parti/teşkilatlarında görünür ve tanınır olmalarına neden olmaktadır. Siyasi partiler adaylarını belirlerken halkın istediği adayı göz ardı edememektedir (Kamalak, Kiriş, Gül, 2013: 10). Kadınlar, bu şekilde siyasi partilerin eril yapısını aşabilmekte ve aday olmayı başarabilmektedir.

3.1.3. Tema 3: Siyasetin Kadınlar Açısından Yapılabilirliğini Görebilme Tecrübesi

Yerel alan, kadınlar için örgütlenme ve güçlenme açısından en kolay girilebilir alandır. Yerel katılım, kadınlara bir güçlenme alanı yaratmakta, özgüven kazandırmakta, toplum karşısında konuşmayı ve dayanışmayı öğretmekte ve böylece pasif kadın imajından kurtulma imkanı sunmaktadır (Wedel, 2013: 40-41). Araştırmanın verileri de, kadınların belediye başkanı aday adayı/adayı olarak yerel seçim süreçlerine dahil olmalarının kadınlara, siyasetin yapılabilirliğini görebilme tecrübesi kazandırdığını ortaya çıkartmıştır. Siyasal alanda kazanılan bu tecrübe kadınları iki açıdan güçlendirmektedir: *Yerel siyasi ilişki güç ağlarını çözmelerini ve seçimlerde aldıkları oy oranlarının özgüvenlerini artırması ile bir sonraki seçimleri kazanma inançlarının güçlenmesidir.* Örneğin, aşağıda ki alıntılarında başkanlardan ikisi, 2009 yerel seçimlerin çok az bir oyla kaybettiklerini dile getirmektedir.

“Demek ki yani biz diyorduk “kesin kazanacağız” ama seçim günü akşamı 424 oy aldık. Çok iyi bir oy. O zaman çok üzülüm, çok üzülüm. Çünkü, daha önce mesela aday olan insanlar vardı. Mesela benim babam rahmetlik 571 oyla kazandı. Daha önceki aday olanlar mesela ya 100 oyla, ya 50 oyla, ya 200 oyla bu şekilde kaybetmişler. Biz 424 oy aldık ama ben diyorum ya çok işte böyle çok kendimi ona kaptırıştım ki alacağız diye... Tabii iş bittikten sonra millet dedi ki, bazıları dedi ki, “ya, sen ne yapıyorsun, dedi? Sen çok iyi bir oy aldın. Öyle bir şey düşünme dedi. O senin en büyük şeyin yani şu anda karnen dedi. Hiç üzülme sen çok iyi bir oy almışsın dediler...” (KB1, AK Parti).

“Biz çok mücadele ettik ve o seçimi çok zor şartlarda 225 farkla kaybettik, %25 oy aldık ama sonrasında yılmadık” (KB3, AK Parti).

Başkanların bu sözleri, 2009 belediye başkanlığı seçimlerini az bir oyla kaybetmelerinin kendilerini daha da güçlendirdiğini ve bir sonra ki seçimleri kazanabileceklerine olan inançlarını artırdığını göstermektedir. 2009 belediye başkanlığı seçimlerini kaybetmelerine rağmen aldıkları oy sayının yüksek olması halk üzerinde de olumlu etki yapmaktadır. Bu etki 2014 yerel seçimlerinde kadın adayların aldıkları oy oranı ile kanıtlanmaktadır. Örneğin, başkanların seçimlerde aldıkları oy oranlarını gösteren aşağıda ki alıntıları, seçim zaferlerini kanıtlamaktadır.

“Evet, yani bu gerçekten benim böyle bir şey hiç olmamıştı... İlk defa ilçenin tarihinde hiçbir belediye başkanı 1000 oydan yukarı almamıştır. 900’lerde kalmıştır. Yani 1000’i geçen yoktur. İlçenin tarihinde ilk defa bir belediye başkanı kadın 1716 oy aldı” (KB1, AK Parti).

“2009’da evet yine kitlenin istemesi ile tabanın istemesi ile evet aday adayı olmuştum o zaman daha coşku ve heyecan vardı ama nedense bilmiyorum 2014’te o pek şey yoktu, %58,5 oy oranı ile seçimi kazandık” (KB2, HDP).

“Daha sonra 2014 seçimlerinde yeniden aday adayı olmak için istifa ettim ve yeniden ikinci kez aynı seçim çevresinde ilçede AK Partiden yine aday olarak gösterildim. Bu sefer kazandık. 2009 seçimlerinde %25’le kaybedip %57 ile kazandık, kendimizi ikiden fazlaya katladık” (KB3, AK Parti).

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Teorik çerçevesini Hannah Arendt’in kamusal/özel alan ve kamusal/siyasal alan tartışmasının oluşturduğu bu araştırma, kadınların özel alandan kamusal alana çıkmasının yanında siyasal alanda siyasi eylemlerle görünür olmalarının kadınların siyasi temsili için önemini/gerekliğini, 2014 yerel seçimleri ile seçilen kadın belediye başkanlarının deneyimlerinden elde edilen verilere dayanarak ortaya koymaktadır. Kadın başkanların seçilmeden önce siyasal alanda siyasi eylemlerin verilerinin analizinden, kadınların yerel siyasi temsili için üç ana temaya ulaşılmıştır: *Siyasal alanda görünürlük temelli toplumsallaşma; kadının kamusal görünürlüğünün siyasal bağlantılarının kurulma yolları; siyasetin kadınlar açısından yapılabilirliğini görebilme tecrübesidir.* Bu temaların kadınların yerel siyasi temsili tartışmalarını zenginleştireceği düşünülmektedir.

Siyasal alanda görünürlük temelli toplumsallaşma, kadınların yerel siyasi temsili için ulaşılan ilk temadır. Araştırmaya katılan kadın başkanların hepsinin siyasal alanda parti/teşkilatlarında görev aldıkları, yöneticilik yaptıkları, belediye meclis üyeliği ve yerel seçimlerde aday adayı/aday oldukları ortaya çıkmaktadır. Kadınların siyasal alanda siyasi eylemleriyle bu yapıp ettikleri onlara siyasal görünürlük ve tanınırlık kazandırmaktadır. Kadınlar ancak bu şekilde toplumsallaştıklarında siyasi temsil edilebilirlikleri artmaktadır. Böylece yerel siyasi temsil ile siyasal alanda siyasi eylemlerle görünür ve tanınır olma arasında bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınların yerel siyasi temsili için ulaşılan ikinci tema, *kadınların kamusal görünürlüğünün siyasal bağlantılarını kurma yollarını* ortaya çıkartmaktadır. Araştırma verilerine göre bu bağlantılar üç şekilde kurulmaktadır: *siyasal alanda özgüvenin artması, halkın gözünde görünürlük ve tanınırlık, siyasi parti/teşkilatlarında görünürlük ve kabul edilebilirliktir.* Kadınların siyasal alanda yapıp ettikleri/konuşmaları, siyasal özgüvenlerini yükseltmektedir. Halkın karşısına belediye başkanı aday adayı/aday olarak çıkmaları görünürlüklerini ve tanınırlıklarını artırmaktadır. Bu bağlantılar aynı zamanda kadınların, siyasi parti/teşkilatlarında görünürlüklerini ve kabul edilebilirliklerini yükseltmektedir. Siyasi parti/teşkilatlarının eril yapısı kadınların ulusal/yerel siyasi temsilini doğrudan etkilemektedir. Kadınlar bu bağlantıları kurarak yerel siyasi temsillerinin önündeki engelleri aşabilmektedir. Araştırma verilerinin ortaya koyduğu üçüncü ve son tema ise, *kadınların siyasal alanda siyasetin yapılabilirliğinin görebilme tecrübesini* kazanmalarınıdır. Kadınların yerel seçim süreçlerini aday adayı/aday olarak deneyimlemeleri, siyasetin yapılabilirliğinin görebilme tecrübesi getirmektedir. Araştırma verilerine göre yerel seçim tecrübesi kadınları iki açıdan güçlendirmektedir. Bunlardan ilki, kadınların *yerel siyasi ilişki ve güç ağlarını çözmeleridir.* İkincisi, *kadınların seçimlerde aldıkları oy oranlarının özgüvenlerini artırması ve bir sonraki seçimleri kazanma inançlarını güçlendirmesidir.* 2009 yerel seçimlerini kaybeden kadın adayların (KB1, KB3), 2014 yerel seçimlerinde rakiplerine ezici bir oy üstünlüğü sağlaması bu güçlenmenin göstergesidir.

Sonuç olarak, araştırmanın kadınların yerel siyasi temsili için ortaya koyduğu üç ana tema, kadınların siyasal alanda siyasi eylemleriyle görünür ve tanınır olmalarının önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kadınlar ancak bu şekilde erkek egemen siyasal alanda ve siyasi partilerde kendilerine alan açmakta ve temsil edilebilmeyi başarabilmektedir.

KAYNAKÇA

Acar-Savran, G. (2009). *Beden Emek Tarih Diyalektik Bir Feminizm İçin*, Pusula Yayıncılık, İstanbul.

Arendt, H. (1996). *Geçmişle Gelecek Arasında* (Çev.: B. Sina Şener), İletişim Yayınları, İstanbul.

- Arendt, H. (2009). İnsanlık Durumu (Çev.: B. Sina Şener), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Berktaş, F. (2004). "Çoğulluk Yeryüzünün Yasasıdır" (Ed. Meral Özbek), Kamusal Alan, ss.551-557, Hil Yayın, İstanbul.
- Bryson, V. (2003). Feminist Political Theory, Palgrave Macmillan. New York.
- Cohen, J. L. (1999). "Demokrasi, Farklılık ve Özel Yaşam Hakkı" (Çev.: Zeynep Gürata ve Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, ss.268-310, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.
- Congress Of Local And Regional Authorities, (2016). Women's political participation and representation at local and regional levels, CG3109 final, Council of Europa, Strasbourg.
- European Commission (EC), (2017). 2017 Report On Equality Between Women And Men In The EU, European Union, Belgium.
- Frazer, N. (2004). "Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Var olan Demokrasinin Eleştirisine Bir Katkı" (Çev.:Meral Özbek ve Cem Balcı), Kamusal Alan, ss. 103-133, Hil Yayın, İstanbul.
- Glesne, C. (2014). Nitel Araştırmaya Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kamalak, İ.; Kiriş, H. M & Gül, H. (2013). "Türkiye'de Siyasal Partilerin Belediye Başkan Adayı Belirleme Etkinliğinin 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Çağdaş Yerel Yönetimler, Sayı 3: 1-30.
- Negiz, N.; Üçer, N. (2012). "Yerel Siyasette Seçil(E)meyen Kadın 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme", Çağdaş Yerel Yönetimler, Sayı 2: 1-23.
- Neuman, W. L. (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, Ekinoks Yayın, Ankara
- OECD, (2014). Women, Government and Policy Making in OECD Countries: Fostering Diversity for Inclusive Growth, OECD Publishing, Paris.
- Özbek, M. (2004). "Kamusal Alanın Sınırları" (Ed. Meral Özbek), Kamusal Alan, ss.18-91, Hil Yayın, İstanbul.
- Öztimur, N. (2003). Hannah Arendt ve Kadınlık Durumu, Birikim, Sayı.168: 37-47.
- Phillips, A. (2012). Demokrasinin Cinsiyeti, Metis Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Z. (2007). Hannah Arendt'te Özel Alan-Kamusal Alan Ayrımı ve Modern Çağda Toplumsal Alan, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Wedel, H. (2013). Siyaset ve Cinsiyet İstanbul Gecekondularında Kadınların Siyasal Katılımı, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Weintraub, J. (1997). The Theory and Politics of the Public/Private Distinction, Public and Private in Thought and Practice. J. Weintraub. K. Kumar (Edt.) London. The University of Chicago Press.
- Zabçı, F. (2014). "Kamusal Alan" (Haz.: Gökhan Atılgan ve E. Atilla Aytekin), Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler, ss. 56-85, Yordam Kitap, İstanbul.